

[Rosendahl, Karl]

DEN SEXTONÅRIGA.

Vaudeville-monolog i en akt.

(Inhemskt original.)

Passande för Sällskapsteatern.

Första gången uppförd på theatern i Helsingfors den 18 Febr. 1857.

BJÖRNEBORG,

tryckt hos M. THIESSEN, 1861.

IV 6-1
Kapsel

DEN SEXTONÅRIGA.

Vaudeville-monolog i en akt.

(Sjajenskt original.)

Passande för Sällskapsteatern.

(Första gången uppförd på theatern i Helsingfors den 18 Febr. 1857.)

BJÖRNEBORG,

tryckt hos M. THIESEN, 1864.

Personerne:

Serena.

Clara, kammarjungfru.

Theatern föreställer ett elegant möbleradt rum med fond- och sidodörar. Till höger ett fönster. Till vänster ett sybord. Längre fram i fonden ett bokskåp, spegel m. m. En gitarr på en stol.

SERENA (*ensam, sitter vid sybordet och syr ifrigt på en bäge.*)

Hur litigt jag än syr, så vill det dock ej bli något af. Jag vet ej hvad som felas mig i dag (*kastar bort bägen.*) Nej, jag vill ej sy mera. Jag behöver hvila mig litet; ty jag är ännu så trött efter balen i går. Hvad skall jag företaga mig? Om jag skulle vattna blommorna? Nej, det är sannt, det har Clara redan gjort. Jag vill söka mig en bok att läsa (*går till bokskåpet.*) Här är «Aura», som pappa gaf mig till julklapp (*tager en bok.*) «Det gråa Slottet.» Hu då! Gud bevare mig derifrån! (*läser tillarna på några andra böcker.*) «Mordkammaren», «Den hemske Friaren», «Den döde Älskaren» — hvilka förfärliga namn! Hvad tänker herr Lilla på, som med så grymma historier vill skrämma sina prenumeranter. Då låter «Vernas Roser» och «Stjernen i molnet» mycket mera föredande, ehuru likväl en boks värde ej består i ett grannt namn. Nej! Jag vill ej läsa... jag vill tänka på gårdsgens bal. Ack, den spökar ännu i mitt hufvud, och jag vill sjunga med Emelie...

Sång N:o 1.

(Mel. ur «Emelies Hjertklappning»: «Nej intet i verlden.»)

«Nej, intet i verlden kan liknas vid en bal,
En flicka, som dansar, hon glömmet alla qual»

Imprimatur:

Carl von Schoultz.

Och är hennes lif än så bittert och kallt,
 I valsens hvirflar der glömmet hon allt.
 Brusande,
 Susande,
 Eldiga, tjusande
 Tonerna locka så glädtigt till dans.
 Anande
 Spanande
 Måktiga, manande
 Fröjder, som skänka oss nöjenas krans.
 På skära vingar hon far i festens famn
 I valsens hvirflar, i sällhet utan namn,
 Och obekymrad hon skämtar och ler,
 Ty inga törnen bland rosor hon ser.

Äck ja; så är det! (*ett ögonblicks tystnad.*) Dock jag glömmet alldeles bort min sön (*sätter sig åter vid bägen.*) Kommer mamma hem, så bannas hon att jag är så överksam (*hotar med fingret och säger med sträng röst.*) Barn, barn! Det är just vackert af en ung flicka, som nyligen lemnat pensionen! Vill du sitta hemma och göra ingenting? (*skrattar skalkaktigt.*) Men lilla söta mamma, jag har just kommit hem för att få hvila mig. — Mamma svarar ingenting utan kysser mig. (*ömt*) Hon är så god, min mor! — Äj, nu stack jag mig i fingret. Förargliga nål! (*kastar häftigt bort bägen och stiger upp.*) Nej, nu syr jag into mera! Jag står ej under ma Bonnes förmynderskap längro (*går några steg af och an på golfvet.*) Jag mår bestämdt ej bra i dag. Mina kinder glöda och mitt hjerta slår oroligt. Jag har säkert feber! (*lyssnar*) Tyst! Är det ej musik här nära? Äck, jag toka. Musiken från balen ljuder ännu i mina öron. Jag tycker ännu, att jag valsar i den lysande salongen. Så är det väl alltid morgönen efter en bal, och för mig var det den första jag bevisat sedan jag lemnade pensionen. Der ha vi det! Balen är orsaken, att jag i dag är så förströdd. Balen och... (*suckar*). Äck, min Gud, hvad det är tungt ibland att lefva här i världen!...

Sång No 2.

(Met.: «Minä seison korkealla wuorella», Finsk visa.)

1.

Hvarför klappar, hjerta, du i oro så,
 Säg hvad båda de snabba slag?
 På min fråga jag tyvärr ej svar kan få,
 Hjärtats röst är så späd, så svag.
 Den liknar en fågel i himmelens blå,
 Hvilkens sång man ej kan förestå.

2.

I mitt bröst så stilla jag en tanke när,
 Ljuf som stjernan i morgonglans,
 Om den mig ock mången bitter smärta ger,
 Dock en ljufvare aldrig fanns.
 Den lofvar en lefnad så säll som en dans,
 Som en blomma i blomsterkrans!

3.

Öfta dock man drömmar ser i rök uppgö
 Och i qvåfvande dimmor dö,
 O! sitt öde menskan ej kan förespå,
 Lifvet är som en stormig sjö.
 Icke alla der lyckas att stranden nå,
 Många kunna det aldrig få!

Det är ändå rätt ledsamt, att man ej skall vara äldre än 16 år! Vore jag helst 18! Då skulle jag spela en stor röle, i stället att som i går få stå tillbaka för de andra flickorna. Och likväl hörde jag bland ugherrarne många hviskningar. «Hon är bra söt» — «Hon är en förb... (*slår ner ögonen*) «förbaiskad näpen unge», sade tjocka lagman Lök. — «Hvem! Hon den der lilla 16-åriga Serena,» skrek gamla fröken Sterk, som inom parentes för gruffligt längesodan fyllt 2 gånger 16, men allt ännu spekulerar på lagmannen — (*suckar.*) Den 16-åriga Serena! (*lifligt*) Och likväl, när jag flög i valsens med Herm... Kapten Wern menar jag... Hvad man skockade sig tillsammans, hvad man hviskade... hvilket

vackert par! Mitt hjerta klappade så starkt; ack, jag var så lycklig, så outhärligt lycklig!

Det var min första glada vals, sedan många och långa år med Herman, min barndomsvän, deltagaren i forna lekar. Ljufva tid! Du återkommer aldrig mera! (*med känsla*) Jag minnes så ofta de tider då vi ännu bodde om somrarna hos gamla mormor der uppe i det sköna Tavastland. Herman var nästan alltid der med sin mor, som var mormors guddotter. Han var då en själfsväldig och yr kadett, som exercerade med mormors gamla paraply och sjöng i kapp med alla lärkor i trädgården. Men huru gerna lemnade han ej allt för att åt lilla Serena bygga slott och fästningar i trädgårdsmullen . . . att plocka smultron och blåbär i björkhagen, att hoppa omkring på de stora stenarne vid qvarnen. Och då han bar lilla Serens öfver den skummiga forsen, kände hon sig så lycklig. Hennes lilla hjerta klappade starkt, hon visste ej om det var af fruktan eller glädje. Hon slog sina små armar kring hans hals och han kysste hennes lösta lockar, dem aftonvinden förde som en gloria kring hans panna. Ack, jag vore färdig att ännu en gång utropa: lyckliga tid! — Och i går i valsens hvirflar, när mina lockar ännu en gång som fordom fladdrade kring hans kind, o, huru lifligt erinrade jag mig ej då våra forna lekar. Huru önskad jag ej att vårt lif varit likt denna tjustulla, berusande vals, . . . att jag så onsluten af hans starka armar, med hufvudet mot hans bröst kunnat ila genom lifvets stormar, lekande och glad som tonerna, sorlande och yr som den fors, hvilken fordom utgjorde gränsen för våra lekars värld, målet för hela vår barnsliga ärelystnad. Ack, om Herman . . . (*tystnar hastigt.*) Min Gud, hvarifrån kom denna tanke? (*springer till spegeln.*) Hvilken rodnad betäcker mina kinder (*med handen på sitt hjerta.*) Klappa ej så hårdt, föräderskat! Lyckligtvis hör ingen dess slag. . . ingen, utom jag! — (*går till sybordet och betraktar bågen; försöker att taga en kall ton.*) Nu blir jag åter lika barnslig som jag var uti pensionen. Kom ihåg, Serena lilla, att du visst ej mera är något barn (*skrattar.*) Tvertom, jag är redan ganska förståndig, kan hjälpa mamma i hushållet och göra mycken nytta. Det var bra, att jag kom ifrån pensionen, ty det var ändå en tråkig tid!

Sång N:o 3.

(Mel.: »Vore jag en blomma,» af Dannström.)

1.

Uti pensionen dagarne gingo,
Blytunga, släpande, en snäcka lik,
Ständigt vi arma flickor blött fingro
Utaf ma Bonne höra samma musik.

2.

(*Härmar ma Bonne.*)

«Uti pensionen får man ej skratta
Åt mina kloka, varnande ord,
Nyttan af dem ni ej kunnen fatta,
Det är de lärandes lott på vår jord.

3.

Rättvise himmel, sitten då stilla,
Hvem har sin rygg så krokig och sned?
Glöm ej sin franska, fröken Camilla,
«Pour vous apprendre l'utile vous êtes tiède!»

Ma Bonne mente väl ändå, fastän hon ibland var så konstig! — En lycklig dag minnes jag likväl i pensionen: Det var den första Maj! Vi sutto alla i stora salen, fönstret till trädgården stod öppet och doften från blommande häggar spred sig så ljuft i rummet. Jag kände mig så underlig till mods, der jag i ett hörn satt och hängde öfver den ovinnerliga Franska Grammairen. Tankarne flögo vida omkring i skog och mark. Jag tyckte, att jag ännu var i Tavastland hos gamla mormor. Då kom en postiljon och hemtade ett bref. Det var från Herman, det första . . . och det sista! Min Gud, hvad jag var glad.

Sång N:o 4.

(Mel.: »Nu 't vi på Maskraden.»)

1.

Än jag den dagen minnes
Liksom i går,
Säll är man ju till sinnes
När bref man får.

Barndomens minnen smekte
Mitt hjertas håg,
Lifvet i löjen lekte
Hvart än jag såg.

2.

Våren stod uti knoppning
Med luft så varm,
Gryende en förhoppning
Brann i min barn.
Purpur på kinden glödde
Och hjertat slog,
Silfrade strålar strödde
Den sol som log.

3.

Dock jag var icke ensam
Med fröjd och bref,
Salen den var gemensam —
Otilia skref.
Olga så stilla läste
En ljuf idyll
Och långa Lina snäste:
«Hvem tog min tyll?»

4.

Ingeborg, rikskoketten
I nattsvart lock,
Penslade med paletten
Små får i skock.
Hildegard hördes läxa
Så vred, aj, aj...
Här skall jag läsa läxa
På första Maj!

5.

Ropet: «Hvad skrifver mamma?»
Nu hördes då...
Knappt jag förmädde stamma:
«Rien de nouveau!»

Blossande som pionen
Slog ögat ned,
Aldrig uti pensionen
Man får ha fred!

En af flickorna fick likväl händelsevis se brefvet och kallade mig sedan alltid: «Hermans fastmö», ty så började han sitt bref, enligt den benämning, gamla mormor stundom på skämt brukade gifva mig. Ja! den tiden är nu äfven förbi. — I går på balen var det först så stelt: «Min fröken, vågar jag anhålla om denna vals?» Jag ville svara: «Kapten», men fick ej fram ett enda ord. Sedan gaf han mig en så underlig blick och frågade: «Minnes Serena ännu Herman Wern?» Jag ville svara: «Hvarföre frågar du så»; men för första gången vägrade mig tungan sin tjänst. Jag vågade ej se på honom. Jag slog ned mina ögon... och sedan... (*sorgset*) sedan sade han mig intet mer. Ack, han har nog glömt mig längesedan. Då jag ännu var i pensionen, hade han redan hunnit långt i vida världen. Han har förvärfvat sig ett glänsande namn, vunnit ryktbarhet i drabbningar på ärans blodiga fält. Han har haft allt hvad illusionerna skapa sig högt och ädelt. Lifvet har skänkt honom allt... och jag, jag är blott den sextonåriga Serena. — (*Paus; kraftigt*) Jag vill ej mera tänka på honom, han bryr sig ej heller om mig. Hädanefter äro vi främmande för hvarandra (*tager gitarren*). Jag vill sjunga den lilla sången, som jag för några år sedan fick på min födelsedag af... jag vet ej af hvem! —

Sång N:o 5.

(Ny melod.)

1.

I Tavastland,
Vid källans strand,
Den blåa böljan skölja,
Der vinden vill
Så varm, så still!
I blomsterdoft sig dölja;
Hur ljuft är ej der ifrån stormar och kif
I lycka och lugn få tillbringa sitt lif,

Få hinna en hamn
I skogarnas famn,
Vid sorlande källans strand.

2.

Dröm der i ro
Om hopp och tro
Och lyss hur stormen ryter.
Vår hyddas härd,
Se der vår värld,
Hvars frid man ej då byter.
Vi odla så trofast den herrliga jord
Och lefva och dö för den älskade Nord,
I fädernebygd,
I björkarnas skygd,
Der döljes vårt blomsterbo.

Jag tycker om dessa verser ändå fastän de äro af honom, jag vill ej mer nämna hans namn. — Sköna Tavastland! Huru få är det ej, som besöka dina herrliga nejder! Nästan hvarenda flicka i pensionen hade besökt Stockholm, Petersburg, Köpenhamn, men ingen hade sett Tavastland. Alla skulle resa till Paris när de blifvit gifta, men ingen talade om att bese vårt älskade Suomi, som vår store Runeberg så ädelt besjungit. Är det måhända det skönas lött att obemärkt sprida sin glans endast kring dem, som rätt förstå att uppskatta dess värde! Hvad Wermland är för Sverige är Tavastland för oss. O, att jag åter vore der och om Herman... stygga tunga, nu är du för odräglig (*försöker att taga en skämtande ton.*) Jag vill ännu en gång tänka på gårdagens bal. Det är mera upplifvande! Hvilket ljushaf! Hvilka dyrbara toiletter och granna uniformer! Egentligen betraktade jag blott en enda... (*lyftigt*) men de voro dock bra vackra allesammans! Det verkligen skimrade för mina ögon när jag inträdde. Det är ändå bra roligt att vara på en bal, isynnerhet när man får dansa alla danser! Tra la la la... (*valsar omkring under det att riturnellen spelas.*)

Sång No 6.

(Mel.: Olympvansen af Waller. Ur «Läkaren.»)

När man i valsens förtrollande ringar
Blifvande, ilande, limgtansfullt svingar
Och ljufligt lyftas på luftiga vingar
Glömmer man varm
Sorger och harm.

Tonernas ström
Sorlar så öm:
Hoppas och dröm!
Framtiden glöm!
Älska och njut
Lifvet till slut,
Dess glans förhytes nästa minut!

Ungdomen flyr och dess fågring försvinner,
Ej sällhetsbägaren tömma man hinner,
Ej vårens rosor längre man finner,
I vintersnö
Sorgsna de dö.

Det är ljuft att vara på en bal, det är sant, men jag föredrar dock det stilla lifvet i ett enkelt hem framför all prakt och glans, isynnerhet om... (*skålmskt*) ja, det finnes så många «isynnerhet.» — (*Paus.*) Herman valsade likväl mycket bra (*häftigt*). Återigen Herman! Tänker jag då i dag endast på honom? — Jag är visst inte kär i Herman... Jag bryr mig knappt om honom... hyser blott för honom en systers vänskap... (*varmt*) det vill säga, jag håller af honom, *mycket* håller jag af honom (*tystnar förvirrad.*) Ack! Jag försägar mig! Hvad mamma drojer länge borta! När hon går i bodorna så råkar hon alltid i frestelse att göra för många uppköp (*går till fönstret.*) Ännu synes hon ej till. Vår gata är rätt folktom i dag. Der står en gumma med qvastar, der springer en pepparkaksflicka. — Se der leda trenne ryssar en björn i kedja. Arma djur, skogarnas frie son, du släpas bunden omkring till råa människors förlustelse (*leende.*) Man hämnas måhända på dig all

den skada de tvåfota björnarne förorsaka! (*skriker plötsligt till.*) Min Gud, säg jag rätt eller bedrogo mig mina ögon! Det var Herman som gick förbi. Han såg hitupp... han helsade. — O, hvilken blick... hvilken blick... (*springer till spegeln.*) Hvad jag är röd... hvarföre blef jag så röd...

CLARA (*ser in från venstra sidodörren.*) Är fröken här inne?

SERENA (*skriker till.*) Åj, hvad du skrämde mig Clara, hvad är det?

CLARA (*inkommer.*) Kors, blir fröken spökrädd midt på ljusa dagen? Jag kommer med ett bref (*ger henne brefvet.*)

SERENA. Ett bref? (*tager emot det; sagta.*) Min Gud, denna stil... (*högt och likgiltigt.*) Från hvem kan det vara?

CLARA (*skrattar.*) Sakert från fästman.

SERENA (*häftigt.*) Jag har ingen fästman, Clara. Jag förbjuder dig att säga något sådant.

CLARA. Nå, herre je, hvad fröken alltid är häftig af sig. Hinner väl få tillräckligt fästmänner än. Fröken är ju bara barnet ännu (*går.*)

SERENA (*häftigt.*) Jag är ej något barn (*ser på brefvet.*) Min Gud, hvad kan han skriva? Bokstäfverna dansa för mina ögon — (*täser.*) «Serena! Förvånas ej öfver djerfheten i detta bref, utan hör mig med godhet. Då jag i går öfter många år plötsligt åter såg er i balens hvimmel, återfann jag på samma gång det ungdoms-ideal hvarom jag fordom drömt. Ständigt har jag burit er ljuft bild uti mitt hjerta. Ni, Serena, var den talisman, som bevarade mig från de frestelser och faror, hvilka åtfölja ett vexlande, oroligt lif. Minnet af er följde mig på stridens fält i fjerran länder. Ni var den goda genius, som uppehöll mitt mod då passionerna hotade att bortskymma för min blick det ädla mål hvartil jag sträfvade. Serena! Jag är en krigare, en bivuakernas son och är ej van att bruka granna ord och omsvep. Jag har älskat dig, som barn, som yngling: vägra ej att skänka mannen den sällhet, hvarefter han så länge törstat. Låtom oss förena våra öden, ej som fordom i sången «bygga oss ett bo i blomsterdoft och ro» utan, lagerkransade, på lifvets stormiga och törnbeströdda, men alltid ärofulla bana med hvarandra dela ljuft och ledt. O, Serena! Ljufta flicka! Skingra,

i tidens oro och sorg, med din andes skära vingar allvarets moln från min panna. Blif hvad du varit, min goda genius. Serena! Blif min för evigt.

HERMAN WERN.

SERENA (*sjunker i en stol.*) Är det en dröm? Hans maka, jag! (*läser.*) Blif min för evigt. Store Gud! (*springer upp, mycket upprörd.*) Hvar är min mor... jag vill tala med min mor!... Ah, hon är borta (*döljer ansigtet i sina händer.*) Min Gud! Jag blir vansinnig af sällhet. Herman, som jag allt ifrån min barndom älskat så högt... Herman, hjelten... den af alla beundrade, begär min hand. O! Jag har ej förtjent så mycken lycka. Gud! Du, som ser i allas hjertan, ser äfven i mitt, att det är min varma bön om nåd att göra honom lycklig.

Sång N:o 7.

(Mel.: af Wadman. «Jag vill ha rus.»)

1.

Serenas mål var ej salongens glans
Och ej dess fester, tomma, efemära,
För henne aldrig större sällhet fanns
Än få försakelsernas bojar bära.
När hennes öra smeks af Hermans röst,
Sitt mål hon söker vid hans trogna bröst,
Och fritt må praktens falska färgspel mana,
Hon likväl hyllar huslighetens fana.

2.

I hemmets famn hon finna skall sin verld
Der fridens andar verka fromt och stilla;
I skygd af varma helga hyddans härd
Förskingras veka vansklighetens villa;
Och om med Herman hand i hand hon säll
Ser randas samvetslugnt sin lefnadsqväll
Och inga mörka moln och sorger spana,
Hur ljuft, min Gud, är ej då lifvets bana!

Jag skall ej bli någon lifång och flärdfull Serena. Jag skall bli enkel och huslig. Jag vill sola mig i glansen af hans namn och sprida frid och lycka uti hemmets stillhet (*lyssnar.*) Hvad nu! I

pappas rum hör jag Hermans röst (*springer till högga sidodörren.*) Skall jag titta in genom nyckelhålet? Nej, men lyssna måste jag likväl. Herman talar skönt, bevakande. Han beskriver för pappa sin varma och trogna kärlek, som varat så länge... Pappa svarar undvikande. (*sorgset*) Ack, min far! Din dotters framtida lycka står på spel. — Herman talar om sin oberoende ställning, sin förhoppningsfulla framtid, hvilken vore förstörd om han ej blefve förenad med mig. (*ömt*) Dyre Herman!... Pappa blir fundersam; hon är ännu alldeles för ung. (*häftigt*) Han har glömt att jag längesedan fyllt sexton år. Nu tala de sakta, jag kan ingenting höra... Pappa ser rörd ut... Gud, hvad mitt hjerta slår... (*med ett anskri*) Ah!... (*med glädje*) Pappa sade... «I Guds namn då... Tala med flickan och sedan få vi väl se längre fram.» (*skyndar ner på scenen*) Framtiden strålar för mig i rosenrött... Han kommer då hit. Huru ser jag väl ut?... Jag vill ej se mig i spegeln... Mina kinder glöda... mitt hjerta klappar starkt... och den mamma, som just nu skulle vara borta!... Hvad skall jag säga honom? Till sist blir det naturligtvis ja... (*leende*) men först bör jag säga nej, ty så brukas det, så sade mig ma Bonne i pensionen.

Sång N:o 8.

(Samma melodi som den föregående.)

1.

Det är nödvändigt först att svara «nej»,
Så lärde i pensionen mig ma Bonne,
Men dock jag tror den läran duger ej,
Ty så hon misste gick om rådmän Tonne.
Min mor mig sagt, att hvarje svek och list
Helt säkert bringar uppå fall till sist,
Och därför genast tio «ja» jag svarar,
Min trogna kärlek honom allt förklarar.

2.

Den stund är inne... o, jag darrar så,
Af fröjd och smärta själen genombärfvas,
Mitt arma hjerta våldsamt kännes slå;
Ack, snart dess ljufva oro dock skall häfvas.

Ty snart jag hvilar vid min Hermans barm,
Som för i barndomslek, en brud så varm:
O må den Högstes kärleksrika spira
Med nåd och frid vår lefnadsbana sira!

(*Talar, lyssnande*) Jag hör steg... det är han... Ack! (*ämnar skynda bort, men stannar plötsligt och sjunger med låtsad allvarsamhet till publiken:*)

Sång N:o 9.

Slutkupletter.

(Mel.: ur operan «Kärleksdrycken.»)

1.

Unga flickor i salongen,
Vägar jag ett råd er ge?
När j lyssnen första gången
Till en röst, som ömt hörs be,
Döljen väl den ljufva glädjen,
Som känns låga i ert blod
Och förhoppningsfulla vädjen
Till ert hjertas stämma god.

2.

En tillbedjare bör klaga
Öfver köld, likgiltighet,
Den man älskar, bör man äga,
Hvar och en den satsen vet.
När i Amors bojor fången
Älskarn suckar och förgås...
Då... ack nej, oj finnes mången
Som kan vara grym, förstås!

3.

När de sexton åren mana
Hoppets bild i rosenrött,
Och när uppå molnfrån bana
Lifvet syns af glans bestrodt.
Sällheten flyr med minuten,
Ilar uti dimmor bort,
Lik Serena sälla njuten
Ögonblickets glädje kort!

